

SMERNICE O ZAŠČITNIH UKREPIH NA DOGODKIH, KJER SODELUJEJO OTROCI

Inštitut RS za socialno varstvo,

Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti,

PIC – Pravni center za varstvo človekovih pravic in okolja.

1. Uvod

Smernice o zaščitnih ukrepih na dogodkih, kjer sodelujejo otroci (v nadaljnjem besedilu: Smernice), potrjujejo zavezanost in promocijo varstva vseh otrok ter zagotavljanja največje koristi otroka v vseh dejavnostih oziroma dogodkih, v katerih sodelujejo otroci ali se jih posredno dotikajo, treh institucij/organizacij, vključenih v projekt CP4Europe (v nadaljevanju: Projekt), in sicer Inštituta RS za socialno varstvo (v nadaljevanju: IRSSV), Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (v nadaljevanju: MDDSZ) in PIC – Pravnega centra za varstvo človekovih pravic in okolja (v nadaljevanju: PIC). Smernice zagotavljajo popolno usklajenost z mednarodnimi in nacionalnimi pravnimi standardi, npr. s Konvencijo o otrokovih pravicah, ustavno zaščitenimi otrokovimi pravicami s pripadajočo zakonodajo ter zakonodajo, ki prepoveduje nasilje nad otroki. Smernice zavezujejo vse deležnike v Projektu, da prijavijo katere koli znake nasilja nad otroki in da zagotavljajo varstvo osebnih podatkov.

2. Obseg

Smernice veljajo za vse sodelujoče vseh treh institucij/organizacij (zaposlene kot tudi zunanje strokovnjake, svetovalce, študente, prostovoljce, ki delajo z otroki in za otroke) in za vse dejavnosti Projekta, ki vključujejo otroke, ne le tam, kjer obstaja nevarnost zlorabe, izkoriščanja, kršitve otrokovih pravic, temveč tudi na področju raziskovalne etike, da so otroci slišani v vseh zanje pomembnih zadevah, na način zagotavljanja sodelovanja in dobrobiti otrok. V skladu z namenom Projekta si vse tri institucije/organizacije v Projektu prizadevajo zagotoviti polno uresničevanje načela največje otrokove koristi in enakopravnega sodelovanja otrok, kot jih opredeljujejo Konvencija o otrokovih pravicah ter evropska in nacionalna zakonodaja.

3. Opredelitev pojmov in uporabljenih ključnih načel

Otrok; vsaka oseba, mlajša od 18 let.

Zaščita otrok; nanaša se na vse ustrezne ukrepe za preprečevanje in odzivanje na morebitno škodo, povzročeno otrokom v okviru aktivnosti Projekta.

Škoda; nanaša se na katero koli vrsto zlorabe, tako fizično, čustveno, spolno kot izkoriščanje ter zanemarjanje in malomarno ravnanje.

Skrb; nanaša se na znano dejstvo ali utemeljen sum, da lahko otrok doživlja škodo ali zlorabo v kontekstu ali kot rezultat dela v okviru Projekta.

Poškodba; nanaša se na vsako nenamerno škodo, ki se lahko zgodi otroku med katerim koli dogodkom v Projektu.

Največja otrokova korist; vsi sodelujoči v Projektu pri vseh dejanjih in odločitvah, ki neposredno ali posredno vplivajo na otroke, skrbijo za največjo otrokovo korist.

Nediskriminacija; vsi sodelujoči v Projektu so dolžni enako obravnavati otroke, ne glede na starost, barvo kože, spol, kulturo, jezik, vero, politično ali drugo prepričanje, nacionalno, etnično ali socialno ozadje, premoženje, invalidnost, rojstvo, spolno usmerjenost, spolno identiteto ali kateri koli drug status.

Sodelovanje otrok; je definirano kot pravica biti slišan in pravica do sodelovanja v procesih odločanja v različnih okoljih (družini, skupnosti, šoli, oblikovanju politik na nacionalni in evropski ravni). Projekt se posebej osredotoča na zagotavljanje pravic v organizacijah, ki delajo z in za otroke. Poseben poudarek je na sodelovanju ranljivih skupin otrok.

Etični izzivi med raziskovanjem; velik del aktivnosti v Projektu obsegajo raziskovalne dejavnosti, kjer je poseben poudarek na etičnem vidiku. Splošni namen raziskav, ki vključujejo otroke, je pridobivanje in ustvarjanje znanstvenih podatkov o njih. Raziskovalci se morajo osredotočiti na vprašanja, ki se pojavljajo med raziskovanjem, in sprejeti vse previdnostne ukrepe, da sodelovanje v raziskavi ne bi

povzročilo škode ali negativno vplivalo na otroke. Raziskovalci morajo zagotoviti, da otroci sodelujejo prostovoljno in da se v procesu raziskovanja v celoti spoštujejo pravice otrok. Raziskovalec je dolžan uporabiti čim manj stresen raziskovalni postopek, kadar koli je to le mogoče.

Ključna načela

a. Informirano soglasje

Pri vseh raziskovalnih dejavnostih je treba pridobiti informirano soglasje otrokovega zakonitega zastopnika, otrokovo soglasje pa je treba pridobiti z zagotavljanjem starosti primernih informacij. V Projektu je za vključene otroke treba pridobiti tako soglasja staršev kot soglasja otrok. Vsi otroci morajo biti obveščeni o izsledkih Projekta, kamor so vključeni. Bistvenega pomena je, da otrok dobi vse zanj pomembne informacije o Projektu, da lahko poda svoje informirano soglasje za sodelovanje.

b. Informacije pred raziskovalno dejavnostjo

Informacije, predstavljene otroku in staršem, morajo pojasniti kontekst raziskovanja in informacije, zakaj je sodelovanje otroka v Projektu pomembno. Natančneje, pred raziskovalnimi aktivnostmi morajo biti pojasnjeno, kaj pričakujemo od otrok, proces, možnost nestrinjanja ali prenehanja sodelovanja (brez posledic) v aktivnostih. Ves čas mora biti uporabljen otrokom prijazen jezik.

c. Zaščita in dobro počutje otrok

Če se med potekom Projekta pojavijo težave, ki bi lahko ogrozile otrokovo dobro počutje, je odgovornost institucij/organizacij, vključenih v Projekt, da se o težavah pogovorijo s starši, skrbniki ali kontaktno točko. Otroku je treba naknadno zagotoviti potrebno pomoč. Če se kadar koli v času trajanja Projekta pojavi sum, da sta otrokova varnost in/ali dobro počutje negativno prizadeta, se z aktivnostjo preneha vse do odprave težav, ki so ogrozile otrokovo dobro počutje. Otroku in njegovemu zakonitemu skrbniku je treba vedno posredovati povratne informacije.

d. Zmanjšanje tveganja škode

Vsi sodelujoči morajo slediti etičnim smernicam in praksam, katerih cilj je zmanjšanje možnosti izkoriščanja in zagotavljanje pravic v dobrobit otrok, vključenih v Projekt. Raziskovalci ne smejo uporabljati raziskovalnih metod, ki bi otroku lahko fizično ali psihično škodovale.

e. Varovanje osebnih podatkov sodelujočih otrok

Zagotavljanje zaščite otrok in koristi otrok je ključnega pomena pri vseh dejavnostih, ki vključujejo otroke, zato morajo vse institucije/organizacije, vključene v Projekt, zagotavljati popolno spoštovanje Zakona o varstvu osebnih podatkov in Splošne uredbe EU o varstvu podatkov, prav tako pa morajo v primeru medijske pokritosti projektnih aktivnosti pridobiti informirano soglasje zakonitega zastopnika otroka ter upoštevati nacionalne Smernice za poročanje o otrocih.

4. Spodbujanje zaščite otrok

Od sodelujočih v Projektu se zahteva in pričakuje, da aktivno delijo ter izkazujejo zavezanost tem Smernicam. S Smernicami morajo biti seznanjeni vsi sodelujoči v Projektu.

Vsi sodelujoči v Projektu morajo uporabljati Smernice in se vesti na način, ki izkazuje njihovo zavezanost zaščiti otrok ter spodbujanju človekovih in otrokovih pravic. Zagotovljene morajo biti enake možnosti otrokom z različnimi ozadji in vključevanje otrok v dejavnosti brez diskriminacije. Dobrobit otrok je najpomembnejša pri izvajanju vseh dejavnosti v Projektu, ne glede na starost, spol, invalidnost, raso, etnično pripadnost, poreklo, vero, spolno identiteto, spolno usmerjenost ali ekonomski ali drug status.

5. Utemeljen sum prepovedanega ravnanja

Od sodelujočih v Projektu se pričakuje, da poročajo o vseh utemeljenih sumih, če je udeleženec v Projektu ali kateri koli deležnik ravnal v nasprotju s temi Smernicami.

6. Postopek prijav

Prijave, ki jih zahtevajo te Smernice, je treba predložiti direktorici IRSSV, ministru MDDSZ in direktorici PIC. Prijave morajo vsebovati natančen opis kršitve Smernic s strani sodelujočih ali katerega koli deležnika, vključenega v Projekt.

7. Preprečevanje zlorab in izkoriščanja otrok, zagotavljanje etike v Projektu in največje otrokove koristi

Vse tri institucije/organizacije v Projektu so zavezane k preprečevanju zlorab otrok, izkoriščanju in kršitvi etike v Projektu ter zagotavljanju največje otrokove koristi, z naslednjimi načini:

- **Ozaveščanje;** zagotavljanje, da vsi sodelujoči, odgovorne osebe in tretje osebe, povezane z institucijami/organizacijami v Projektu, upoštevajo visoke standarde vedenja ter ravnanja, ki se od njih pričakuje, da zaščitijo otroke pred kakršno koli obliko zlorabe in izkoriščanja v zasebnem in poklicnem življenju.
- **Preprečevanje;** ozaveščanje o dobrih praksah, da sodelujoči in tisti, ki delajo z otroki, zmanjšajo tveganja za kakršno koli obliko zlorabe ali izkoriščanje otrok ter zagotovijo zavezanost etičnemu delovanju v Projektu in največji otrokovi koristi.
- **Poročanje;** ozaveščanje sodelujočih v Projektu o potrebnih korakih, če se pojavijo sumi ali pomisleki v zvezi z obtožbami o oškodovanju otrok.
- **Odzivanje;** zagotavljanje takojšnjega ukrepanja za prepoznavanje in obravnavanje prijav o kršitvah ter zagotavljanje varnosti in dobrega počutja vključenih otrok v Projekt.

Vse tri institucije/organizacije zavračajo katere koli aktivnosti, ki niso:

- a. skladne z nacionalno in evropsko zakonodajo, vključno s standardi Sveta Evrope, ali zahtevanimi postopki ter predpisi zakonodaje o otrokovih pravicah, zaščiti otrok in sodelovanju otrok,
- b. skladne z etiko in pravili, opredeljenimi s strani združenja evropskih akademij ALLEA v Evropskem kodeksu ravnanja na področju raziskovalne integritete. Slednji je splošno priznan okvir za samoregulacijo na vseh raziskovalnih področjih v EU. Evropska komisija ga priznava

kot referenčni dokument o raziskovalni integriteti za vse projekte, ki jih financira EU, ter kot model za organizacije in raziskovalce po vsej Evropi.

8. Kontaktna točka

Vloga kontaktne točke za zaščito otrok je ključnega pomena za okolje, v katerem bodo otroci sodelovali v aktivnostih Projekta. Vloga kontaktne točke je zagotoviti otroku, ki sodeluje v aktivnostih Projekta, da mu svetuje, ga podpira v kateri koli zadevi, ki je zanj pomembna (ali kateri koli zadevi, ki jo obravnavajo ta Pravila). Vloga kontaktne točke mora biti otrokom predstavljena z namenom njihovega informiranja. Jasno mora biti sporočeno, kako stopiti v stik s kontaktno točko in kaj kontaktna točka sploh je.